Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER ONDERTEKENING

Datum
2 december 2021

Onze referentie
2021-0000665434

Opgesteld door
persoonlijke levenssfeer CZW/JA
persoonlijke levenssfeer

Samengewerkt met
AIVD, JenV

Bijlage(n)
2

Aan
Minister BZK

Van
CZW/JA

Aan Minister BZK
Van CZW/JA

nota

Onderzoek benadeling Veerman

Aanleiding

Naar aanleiding van een vraag van het Kamerlid Van Raak (SP) heeft u geantwoord een gesprek met de heer Veerman te willen arrangeren om te bezien of er concrete gedragingen zijn geweest van overheidsorganisaties jegens zijn persoon die hem hebben benadeeld, die in het verleden nog niet zijn onderzocht en die alsnog aanleiding geven tot onderzoek. Veerman is in juli 2020 door het Huis voor Klokkenluiders erkend als klokkenluider in de zaak van atoomspion Khan, die speelde in de jaren 70 van de vorige eeuw. Het onderzoek naar mogelijke benadeling is afgerond. Met deze nota wordt u op de hoogte gebracht van de uitkomsten.

Geadviseerd besluit

Graag verzoek ik u:
1. kennis te nemen van de uitkomsten van het verrichte onderzoek naar benadeling van Veerman door overheidsorganisaties;
2. in te stemmen met bijgevoegde brief aan de Kamer met de bevindingen van het onderzoek en de conclusies die u daaraan verbindt (bijlage 1);
3. in te stemmen met de klachtafdoening richting de advocate van Veerman (bijlage 2).

Kernpunten

- Op 29 oktober 2020 heeft ambtelijk door CZW/Juridisch Adviseur een gesprek plaatsgevonden met Veerman en zijn advocate persoonlijke levenssfeer . Van dat gesprek is een verslag (bijlage 3) opgemaakt dat door Veerman en zijn advocate is geautoriseerd.
- CZW/JA is vervolgens alle aanknopingspunten voor nieuw feitelijk onderzoek nagelopen en heeft die zo goed mogelijk onderzocht. Dat was niet gemakkelijk, omdat de gedragingen van overheidsorganisaties die Veerman mogelijk hebben benadeeld zich hebben afgespeeld in de jaren 70 en 80 en van de feiten soms niet veel details bekend zijn, dan wel verschillende versies bestaan. Voor de conclusies hebben we eerder verzameld feitenmateriaal gebruikt, maar ook gepoogd nieuwe bronnen aan te boren. Toezegging aan de Kamer was immers te kijken naar gedragingen van de overheid die in het verleden nog niet zijn onderzocht. Dat laatste heeft niet tot nieuwe inzichten geleid.
- Veerman heeft over het handelen van de BVD tevens een klacht ingediend bij de AIVD, die ter behandeling aan CZW/JA is doorgestuurd. Na het onverwachtse overlijden van de heer Veerman op 23 februari 2021 heeft zijn advocate ons meegedeeld de klacht te handhaven.

- De advocate van Veerman (en later zijn nabestaanden) heeft ruimte gevraagd om nog na te gaan of er getuigen zijn die kunnen verklaren omtrent de gebeurtenissen in de jaren 70 en 80. Door het overlijden van Veerman heeft dat langer geduurd dan verwacht. Nieuwe getuigen zijn door hen niet gevonden.
- Het onderzoek leidt tot de conclusie dat er geen juridische grondslag is voor een financiële genoegdoening.

Toelichting

Veerman maakt de overheid de volgende verwijten:

- Na het melden van zijn verdenkingen van spionage van Khan is hij naar schatting zo'n 30 keer door de BVD en de politie tezamen gehoord, zonder kenbare machtiging zijn huiszoekingen bij hem gedaan;
- Tijdens een verhoor van hem als getuige is door de rechter-commissaris en de BVD gedurende een gehele dag druk op hem uitgeoefend om te zwijgen;
- Hij is een aantal malen in het buitenland opgehouden door opsporingsdiensten door toedoen van de Nederlandse overheid;
- Deze gebeurtenissen zijn door hem als zeer intimiderend ervaren en hebben hem belemmerd in zijn sociale functioneren;
- Zijn voormalige werkgever (ten aanzien waarvan het Huis voor Klokkenluiders heeft vastgesteld dat die een andere dan de werkelijke reden voor zijn ontslag heeft aangevoerd) heeft met de overheid samengespannen bij zijn ontslag. Dat heeft hem belemmerd in zijn loopbaan.

Bij het beoordelen hiervan hebben we gebruik gemaakt van eerder door andere instanties gedaan onderzoek:

- Het onderzoek van de interdepartementale werkgroep van 4 oktober 1979 over de zaak Khan. Daarin wordt vermeld dat Veerman op 9 september 1976 aan de werkgroep heeft verteld: dat Khan medio 1975 aan hem als technisch fotograaf van FDO heeft gevraagd bij Khan thuis UC-tekeningen te fotograferen, dat hij (Veerman) medio 1976 werd uitgenodigd bij Khan thuis en dat hij uit het gesprek opmaakte dat bij zijn gesprekspartners belangstelling bestond voor het UC-project en dat van hem werd verwacht dat hij daarover gegevens zou kunnen verstrekken, dat hem (Veerman) meer dan eens een gratis reisbiljet naar Pakistan is aangeboden.
- Het rapport van de Nationale Ombudsman van 3 oktober 1986 naar de klacht van Veerman over zijn ontslag die volgens Veerman rechtstreeks verband houdt met de kennis en informatie die door hem is verstrekt aan de BVD. De NO oordeelde dat het ontslag niet rechtstreeks verband hield met het feit dat door Veerman gegevens aan de BVD waren verstrekt en dat er geen sprake is van een niet-behoorlijke gedraging van de BVD.
- Uitspraken op bezwaar en in beroep m.b.t. de verzoeken van Veerman om inzage te verkrijgen in zijn dossier van de BVD/AIVD. De documenten zijn door de AIVD aan Veerman verstrekt, met uitzondering van documenten die inzicht geven in de actuele werkwijze van de AIVD, de bronbescherming schaden of zien op persoonsgegevens. Aan Veerman zijn toen onder andere documenten verstrekt die zien op de behandeling van zijn klacht bij de Nationale Ombudsman die daarover op 3 oktober 1986 rapport uitbracht.
- Het rapport van het Huis voor Klokkenluiders van 7 juli 2021 waarin het Huis concludeert dat het aannemelijk is dat het ontslag van Veerman samenhing met zijn meldingen, dat hij door zijn voormalig werkgever is benadeeld en dat hij om die reden moet worden erkend als klokkenluider.

Verder hebben we kennisgenomen van:

- het ons door de AIVD ter beschikking gestelde dossier;
- de documentaire *In de ban van de bom* van Frans Bromet;
- diverse krantenberichten over en interviews met Veerman (waaronder dat op YouTube van Transparancy International);
- het boek *Splijtstof* van Dirk van Delft.

We hebben geen kennis kunnen nemen van (relevante passages uit) het strafdossier van Abdul Khan, de Pakistaanse atoomgeleerde die werd verdacht van spionage. Al in 2005 bleek dat dit strafdossier niet meer beschikbaar is. Mogelijk is dit dossier vernietigd, maar andere mogelijkheden (uitgeleend en nooit geretourneerd) zijn volgens de Rijksarchiefinspectie niet uit te sluiten.[1]

Op grond van deze bronnen kunnen we als vaststaand aannemen:

- In 1975 nam Veerman anoniem telefonisch contact op met het moederbedrijf van FDO. Hij sprak met de secretaresse van een directeur en meldde bij haar zijn verdenkingen aan het adres van een buitenlandse collega.[2] Toen hij niet merkte dat daarop actie werd ondernomen belde hij opnieuw anoniem met deze secretaresse.[3]
- In 1976 reed hij als passagier mee in de auto van zijn leidinggevende. Veerman sprak er zijn verbazing over uit dat een buitenlandse collega in aanraking kwam met informatie over verrijkingsapparatuur, waarvoor Veerman zelf een veiligheidsonderzoek had ondergaan. Veerman heeft zich voorzichtig en in algemene termen uitgedrukt, omdat hij wist dat Khan op goede voet stond met de leidinggevende.[4]
- Toen bleek dat zijn buitenlandse collega naar het buitenland was vertrokken en niet meer zou terugkeren werd Veerman in september 1976 uitgenodigd voor een bijeenkomst met de directie van het moederbedrijf van FDO. Daar meldde hij gespecificeerd zijn verdenkingen jegens zijn collega. Daar was ook een functionaris van de BVD bij aanwezig.[5]
- Omstreeks juni/juli 1977 toonde Veerman een ongedateerde brief van medio 1977, die hij van Khan had ontvangen, aan de directie van FDO. In de brief verzocht Khan aan Veerman om foto's te maken van zaken die vielen onder staatsgeheime informatie.[6]
- Op 7 oktober 1977 vroeg FDO voor Veerman een ontslagvergunning aan bij de voorloper van het UWV. Er zou op dat moment onvoldoende werk zijn mede in verband met het voortschrijden van de techniek en een verslechterde economische situatie. Op 31 maart 1978 werd de ontslagvergunning afgegeven. Per 1 juli 1978 volgde het ontslag van Veerman.[7]
- Op 2 juli 1979 is door de BVD met Veerman gesproken. Dit gesprek vond deels plaats bij zijn werkgever in Hilversum en is voortgezet in diens huis in Laren. Aan het eind van dit gesprek heeft Veerman een bandopname en zijn briefwisseling met Khan overhandigd.[8]
- Op 10 augustus 1979 vond er een vervolggesprek met de BVD plaats in Laren naar aanleiding van de uitwerking van de bandopname.[9]

[1] *Rapportage vermissing strafdossier A. Khan bij de rechterlijke macht in Amsterdam,* Rijksarchiefinspectie, 25 november 2005.
[2] CZW/JA heeft niet vast kunnen stellen of Veerman de naam Khan heeft genoemd in de telefonische melding van zijn verdenkingen.
[3] Vastgesteld door het Huis voor Klokkenluiders en ook zo beschreven in het boek *Splijtstof.*
[4] Idem.
[5] Vastgesteld door het Huis voor Klokkenluiders en volgt ook uit een nota van 20 september 1976 berustend bij de AIVD.
[6] Idem.
[7] Vastgesteld door het Huis voor Klokkenluiders en de Nationale Ombudsman.
[8] Document berustend bij de AIVD, kenmerk DIB/nr.113/79.
[9] Document berustend bij de AIVD, kenmerk DIB/nr.117/79.

- Op 4 juni 1980 sprak Veerman met de politie te Hilversum over het werk dat Veerman bij FDO verrichtte en zijn contacten met Khan.[10]
- Op 10 februari 1983 werd Veerman door de rechter-commissaris opgeroepen om op 16 februari 1983 als getuige in het gerechtelijk vooronderzoek in de zaak Khan/F.D.O. te worden gehoord.[11] Volgens Veerman heeft dit verhoor op die datum inderdaad plaatsgevonden.

Het onderzoek dat we hebben uitgevoerd n.a.v. de toezegging aan de Tweede Kamer en m.b.t. de klacht over het optreden van de BVD/AIVD levert het volgende resultaat op:

1. *Gesprekken met de BVD en de politie*

Veerman zegt naar schatting zo'n 30 keer door de BVD en/of de recherche te zijn gehoord (in zijn woning in Laren, zijn woning in Huizen en bij zijn werkgever) en er zouden zonder kenbare machtiging huiszoekingen bij hem zijn gedaan. Dat alles heeft hij als zeer intimiderend ervaren en heeft hem belemmerd in zijn sociale functioneren.

In het AIVD-dossier is nagegaan wat daarover is opgenomen. In totaal 4 documenten hebben daarop betrekking:

- Een kopie van een gedeelte uit een nota van 20 september 1976 dat gaat over wat de heer Veerman heeft gezegd, daarbij verwijzend naar een gesprek dat op 9 september 1976 is gevoerd. Handmatig staat daarop genoteerd dat in mei 1984 is geconstateerd dat een "echt" verslag van het gesprek van 9 september 1976 niet is gevonden.
- Een verslag van het gesprek van 2 juli 1979. Dit gesprek is gevoerd door 2 medewerkers van de BVD, afdeling DIB (vermoedelijk Directie Industrie- en Defensieorderbedrijven). Er was bij het gesprek – voor zover uit het verslag blijkt – niemand van de politie aanwezig. In dat verslag staat dat het onderhoud in eerste instantie plaatsvond op het kantoor van het GAK te Hilversum, maar later werd voortgezet ten huize van Veerman te Laren. Veerman kan dat dus hebben gepercipieerd als 2 gesprekken. Voorts staat er dat Veerman zich kon herinneren dat hij reeds eerder een gesprek met een BVD-ambtenaar had gehad i.v.m. Khan's verzoek aan hem foto's van bepaalde rapporten te maken. Verder blijkt uit dit verslag:
    - "Veerman heeft reeds in 1976 zijn chefs ingelicht over zijn vermoedens m.b.t. Khan's toenaderingspogingen. Ook Khan's laatste brief zou Veerman aan directeur […] hebben laten lezen. […] heeft Veerman een paar maal gevraagd de brief van Khan aan hem te geven. Volgens […] zou het gevaarlijk voor FDO zijn indien deze brief in handen van bijvoorbeeld de politie zou komen en het zou beter zijn de brief te verbranden. Veerman heeft geweigerd de brief te geven."
    - "Hij stelde zich verder redelijk coöperatief op: originele brieven die hij van Khan ontving heeft hij aan rapporteurs overhandigd. Tevens gaf hij een bandopname mee waarop het laatste telefoongesprek met Khan zou staan (later bleek dat het de verkeerde band was, e.e.a. is inmiddels omgeruild). Eveneens ontving de Dienst copieën van brieven die Veerman aan Khan heeft gestuurd."

[10] Document berustend bij de AIVD en ook aan Veerman verstrekt bij besluit van 2 maart 2018.
[11] Oproeping is door Veerman aan CZW/JA verstrekt.

- Een verslag van het gesprek van 10 augustus 1979. Dit gesprek is eveneens gevoerd door 2 medewerkers van DIB en betreft contacten van Veerman met Khan na zijn vertrek, met diens broer en het werk dat de heer Veerman bij FDO verrichtte.
- Een proces-verbaal van het gesprek van 4 juni 1980 met de politie in Hilversum. Opmerkelijk is dat Veerman tegenover de politie verklaarde dat hij zijn leidinggevenden al over Khan's merkwaardige belangstelling voor de ultracentrifuge had ingelicht op een moment dat Khan nog bij FDO werkte. Volgens het onderzoek van de interdepartementale werkgroep van 4 oktober 1979 luidde Veerman de klok pas in september 1976, driekwart jaar na Khans vertrek. Ook het onderzoeksrapport van het Huis voor Klokkenluiders noemt september 1976.[12]

In het dossier van de AIVD zijn geen aanwijzingen gevonden voor het grote aantal gesprekken dat Veerman zegt indertijd met de BVD te hebben gevoerd. Wel is door de BVD een drietal gesprekken met hem gevoerd: eerst in 1976 en vervolgens tweemaal in 1979. Wat de aanleiding was voor en de bedoeling van die gesprekken kan niet meer worden achterhaald. Er is geen enkele aanwijzing dat Veerman in de gesprekken is of moest worden geïntimideerd door de BVD. Gelet op de constatering in het verslag van 10 augustus 1979 dat Veerman zich redelijk coöperatief opstelde is het niet aannemelijk dat door de BVD grote druk moest worden uitgeoefend of dat hij werd geïntimideerd. Dat laat onverlet dat Veerman zich wel onder druk gezet of geïntimideerd kan hebben gevoeld.
In het boek *Splijtstof* komt nog een andere concrete gebeurtenis voor: op 26 maart 1983 zou Veerman in een brief de schuld van het ontslag bij de BVD hebben gelegd. Hij mocht daarop in Den Haag op gesprek komen bij het hoofd van de BVD Pieter de Haan. Die zou aansprakelijkheid uit de weg zijn gegaan en hebben gezegd dat aandringen op geheimhouding of ten minste discretie heel gebruikelijk is om de in het geding zijnde belangen te beschermen. Hij zou hebben gevraagd of er bij Veerman geen sprake was van een misverstand en hebben gezegd "met strafvervolging kan niet gedreigd zijn, aangezien de Dienst daartoe geen competentie bezit" (p. 145). In de klachtafdoening door de Nationale Ombudsman op 3 oktober 1986 wordt hier ook melding van gemaakt. Hierover is echter niets in het AIVD-dossier aangetroffen.

Veerman gaf tijdens het gesprek met CZW/JA aan dat bij bezoeken bij hem thuis ook altijd een rechercheur aanwezig was, zodat informatie daarover ook bij de politie aanwezig moet zijn. Omdat er in de jaren 70 en 80 nog geen nationale politie was, is door CZW/JA bij de gemeenten waar Veerman woonachtig was en waar zijn werkgever was gevestigd onderzoek gedaan naar de archieven van de gemeentepolitie in Huizen, Laren en Hilversum. Daar zijn door de archivarissen alle stukken uit die tijd gelicht. Daarbij bleek dat alleen dagrapporten van de gemeentepolitie zijn bewaard, maar bij de gemeente Laren niet de dagrapporten uit de periode van 1975 tot 1985. Het gemeentearchief van Huizen bevat één melding waarbij de heer Veerman betrokken was: op 14 juni 1976 heeft hij bij de politie gemeld dat hij op vrijdag 11 juni 1976 tussen 23-24u heeft gezien dat er een vreemde man op het balkon achter zijn woning stond. De dagrapporten maken geen melding van het eventuele vervolg van deze melding. Er zijn in het archief geen aanwijzingen gevonden dat Veerman, zoals hij zegt, met betrokkenheid van de politie is gehoord of bezocht.

Bij de stukken van de AIVD zit één proces-verbaal van Veerman van de politie Hilversum van 4 juni 1980. Veerman was destijds werkzaam bij het Gemeenschappelijk Administratie Kantoor te Hilversum en is wellicht daarom door

[12] De auteur van het boek *Splijtstof* merkt hierover het volgende op: "Frits' weergave van cruciale gebeurtenissen in de zaak Khan lopen soms hinderlijk uiteen." (p. 117).

de politie in Hilversum gehoord. In het archief te Hilversum zijn om die reden de archieven van de politie uit de jaren 1978 t/m 1980 bestudeerd. Er is in deze stukken echter geen enkele melding met betrekking tot Veerman aangetroffen.

Veerman heeft aangegeven dat bij de gesprekken die de BVD met hem voerde ook altijd rechercheur persoonlijke levenssfeer aanwezig was. Deze voormalig rechercheur komt aan het woord in de documentaire *In de ban van de bom* van documentairemaker Frans Bromet. persoonlijke levenssfeer stelt in die documentaire dat Veerman "ontiegelijk veel onrecht is aangedaan".
Via de advocate van Veerman kon contactinformatie van persoonlijke levenssfeer worden verkregen. Op 29 april 2021 is persoonlijke levenssfeer door CZW/JA uitgenodigd voor een gesprek. persoonlijke levenssfeer heeft echter alleen per mail antwoord willen geven op vragen. Uit zijn antwoorden blijkt dat persoon ijke levenssfeer bij geen van de gesprekken tussen de BVD en Veerman aanwezig is geweest. Veerman heeft hem daarover wel geïnformeerd. persoonlijke levenssfeer stelt dat verslagen van deze gesprekken van Veerman met persoonlijke levenssfeer met een gebrek aan relevantie voor de strafzaak Khan niet in het proces-verbaal zijn opgenomen.
We hebben persoonlijke levenssfeer gevraagd of hij vindt dat Veerman "ontiegelijk veel onrecht is aangedaan" door gedragingen van overheidsorganisaties. persoonlijke levenssfeer heeft daarop geantwoord dat de opstelling van het Kabinet Den Uyl een belangrijke rol heeft gespeeld in zijn uitspraak. Dat Kabinet heeft volgens hem mede bijgedragen aan de mogelijkheid dat Pakistan en "andere schurkenstaten", kernmachten zijn (geworden).

Concluderend kan er geen bevestiging worden gevonden van de stelling van Veerman dat hij ca. 30 keer is bezocht door de BVD voor een gesprek. Afgaande op het AIVD-dossier is dat 3 keer gebeurd. Dat wordt bevestigd door het proces-verbaal van de politie Hilversum dat zich in het AIVD-dossier bevindt. Volgens het proces-verbaal zou de BVD 3 à 4 maal bij hem zijn geweest.

In de archieven is ook geen concrete aanwijzing gevonden dat er sprake is geweest van onbehoorlijk overheidsoptreden, zoals een (onrechtmatige) huiszoeking.

2. Getuigenverhoor

In het gesprek op 29 oktober 2020 met CZW/JA heeft Veerman aangegeven dat hij in 1983 is opgeroepen om als getuige te worden gehoord in de zaak tegen Khan/F.D.O. in het Kabinet van de Rechter-Commissaris te Amsterdam (Bijlmerbajes). Een kopie van die oproeping heeft hij na het gesprek overhandigd. Daaruit blijkt dat het getuigenverhoor op 16 februari 1983 zou plaatsvinden. Veerman heeft later ook wel verklaard dat het verhoor twee of drie dagen heeft geduurd.[13] Veerman heeft aangegeven dat hem geen verslag van het getuigenverhoor bekend is; hij kan zich ook niet herinneren dat dat is opgemaakt en dat hij dat heeft ondertekend.

Bij het ministerie van JenV is navraag gedaan naar het strafdossier waarvan het verslag van dit verhoor onderdeel moet uitmaken. JenV heeft aangegeven dat het strafdossier van Khan, zo is in 2005 al gebleken, is vernietigd of althans verdwenen. Vervolgens is navraag gedaan bij de Raad voor de rechtspraak naar het archief van de rechtbank. Daar zijn geen stukken aangetroffen met betrekking tot de zaak Khan. De Raad voor de Rechtspraak geeft aan dat op grond van de parketnummers een verzoek bij de rechtbank Amsterdam ingediend moet worden. De rechtbank Amsterdam geeft aan dat de stukken die zijn bewaard uit die periode zijn overgebracht naar het Noord-Hollands Archief.

[13] https://nos.nl/artikel/2136818-nederlandse-klokkenluider-pakistaanse-atoomspionage-wil-eerherstel

Navraag bij het Noord-Hollands Archief leert ons dat in de zaak Khan alleen een proces-verbaal van de terechtzitting en het vonnis d.d. 14 november 1983 is bewaard. Er is geen getuigenverhoor van 16 februari 1983 bewaard en ook geen strafdossier. De Rijksarchiefinspectie heeft in 2005 een onderzoek naar de verblijfplaats van het strafdossier in de zaak Khan ingesteld en concludeerde dat het aannemelijk is dat het dossier destijds conform de regels is vernietigd, maar dat andere mogelijkheden (uitgeleend en nooit geretourneerd) niet uit te sluiten zijn. In de documentaire van Frans Bromet *In de ban van de bom* bevestigen de oud-vicepresident van de rechtbank Amsterdam, persoonlijke levenssfeer en oud-rechter persoonlijke levenssfeer dat het dossier van de zaak Khan was verdwenen.

Veerman geeft tijdens het gesprek met CZW/JA aan dat hij zich niet kan herinneren welke personen bij het gesprek aanwezig waren, behoudens mr. P. L. Michels als rechter-commissaris en persoonlijke levenssfeer als advocaat van Stork/F.D.O., het bedrijf waar Veerman werkzaam was. De rechter-commissaris is in 2011 overleden. Veerman stelt dat de advocaat van FDO erop hamerde dat Veerman het belang van Stork in de gaten moest houden. Dit is volgens Veerman een voorbeeld van de intimidatie die hij heeft ondervonden. Veerman heeft op andere momenten verklaard dat een gezelschap van 12 à 15 heren aanwezig was: justitie, de BVD, de rijksrecherche, naast persoonlijke levenss en Michels.[14]

Door CZW/JA is via de Nederlandse Orde van Advocaten contact gezocht met advocaat persoonl jke levenssfeer . persoonlijke levenss heeft meegedeeld zich nog te herinneren dat er in de vroege jaren 80 van de vorige eeuw gerechtelijke vooronderzoeken liepen tegen F.D.O., die hij als advocaat bijstond, en Khan. Het onderzoek betreffende F.D.O. zag erop dat F.D.O., op verzoek van Khan, onderdelen heeft toegezonden naar Pakistan, waar Khan toen met vakantie verbleef, maar achteraf niet meer terugkeerde. persoonlijke levenss herinnert zich niet meer of hij bij het verhoor van Veerman aanwezig is geweest. Het lijkt hem niet waarschijnlijk dat hij daarbij aanwezig was maar hij kan het niet uitsluiten. In het verlengde daarvan weet hij ook niet hoe dit verhoor is verlopen en kan hij daar niets over verklaren.[15] Hij herinnert zich nog wel dat hij op enig moment een aantal keren door Veerman is gebeld met het verzoek om informatie, maar dat hij Veerman toen heeft laten weten dat hij in verband met zijn beroepsgeheim geen informatie kon delen.

Over het getuigenverhoor van Veerman is dus niets meer terug te vinden. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat het verhoor twee of drie dagen zou hebben geduurd. In de stukken die van de AIVD werden verkregen is geen aanwijzing te vinden dat de BVD erbij aanwezig is geweest. Volgens de advocate van Veerman zijn stukken uit het AIVD-dossier mogelijk terecht gekomen in het strafdossier tegen Khan. Dit is niet vast te stellen omdat het strafdossier niet bewaard is gebleven. Omdat de stukken niet meer terug zijn te vinden, is het onmogelijk een oordeel te geven of er tijdens het verhoor concrete gedragingen zijn geweest van overheidsorganisaties die Veerman hebben benadeeld. Als Veerman zich geïntimideerd heeft gevoeld door het optreden van de advocaat van FDO dan kan dat de overheid niet worden aangerekend.

3. Internationale signalering

Tijdens het gesprek met Veerman heeft hij verteld dat hij een aantal malen in het buitenland is aangehouden door opsporingsdiensten. Volgens Veerman wijst dat

[14] *Splijtstof* (p. 120).
[15] Uit het boek *Splijtstof* blijkt ook dat persoonlijke leven is benaderd en ook daar verklaart hij dat hij zich van het onder druk zetten van Veerman niets herinnerd en hij zich ook niet kan voorstellen waar dat voor nodig zou zijn geweest (p. 120).

erop dat hij mogelijk in een (internationaal) signaleringssysteem was gezet. De Nederlandse overheid zou daar volgens hem achter zitten.

Het ministerie van JenV is gevraagd dit na te gaan. JenV heeft navraag gedaan bij Openbaar Ministerie en Nationale Politie. Het Openbaar Ministerie en de politie geven aan dat het uitgesloten is dat gegevens zijn te achterhalen over een signalering van ruim 40 jaar geleden. Daarbij is aangegeven dat een signalering impliceert dat Veerman als verdachte aangemerkt is geweest. Dat was hij voor zover bekend niet, waardoor een signalering niet in de rede ligt. Eventuele stukken daarover zouden zich volgens JenV in het archief van de gemeente moeten bevinden, omdat signaleringen van de politie uitgaan en er destijds geen nationale politie was. Van een signalering is bij het raadplegen van het archief van de politie (zoals beschreven onder 1) niets gebleken. Ook persoonlijke levenssfeer die destijds optrad als rechercheur in de zaak Khan (zie eveneens onder 1), geeft aan nooit een verzoek te hebben uitgezet om Veerman nationaal dan wel internationaal te signaleren. Dat de Nederlandse overheid een rol heeft gehad in aanhoudingen van Veerman in het buitenland kan dus niet worden vastgesteld.

4. Samenspanning met werkgever

Volgens Veerman heeft de overheid "handjeklap gedaan" met zijn werkgever om hem te ontslaan.

Over deze kwestie heeft Veerman zich al op 29 augustus 1983 gewend tot de Nationale Ombudsman met een klacht over de BVD, omdat zijn ontslag bij FDO rechtstreeks verband zou houden met de kennis en informatie die hij had verstrekt aan de BVD. Op 3 oktober 1986 heeft de Nationale Ombudsman geoordeeld dat geen sprake is geweest van een niet-behoorlijke gedraging van de minister van BZK, verantwoordelijk voor de BVD. De Nationale Ombudsman overwoog daarbij dat aannemelijk was dat het ontslag niet rechtstreeks verband hield met het feit dat door klager gegevens over zijn werkgever aan de BVD had verstrekt.

In het rapport van 7 juli 2020 komt het Huis voor Klokkenluiders tot het oordeel dat het ontslag van Veerman door FDO een vorm van benadeling is die het gevolg was van zijn melding van een misstand als klokkenluider. Het Huis vermeldt daarbij (pagina 5): "Verzoeker stelt tevens door handelen van de Nederlandse overheid nadeel te hebben ondervonden. Omdat de Nederlandse overheid hier niet als (voormalig) werkgever in de zin van de Wet Huis voor Klokkenluiders kan worden aangemerkt, kon dit geen deel uitmaken van het onderzoek door het Huis en behoorde dit niet tot de bevoegdheid van het Huis." Het Huis maakt daarbij geen gewag van mogelijke samenspanning tussen de werkgever en de overheid. Samenspanning zou echter ook aan de kant van de werkgever hebben moeten plaatsvinden en die kant heeft het Huis voor Klokkenluiders beoordeeld.

Voor de stelling dat de overheid met de werkgever van Veerman heeft samengespannen ter zake van zijn ontslag is geen enkele aanwijzing te vinden. Het Huis voor Klokkenluiders heeft bevestigd dat de heer Veerman door het ontslag is benadeeld. Hierin heeft de overheid echter geen rol gespeeld, zo heeft de Ombudsman vastgesteld. Het rapport van het Huis voor Klokkenluiders werpt daar geen ander licht op.

Bevindingen

De te beantwoorden vraag is of er concrete gedragingen zijn geweest van overheidsorganisaties jegens Veerman die hem hebben benadeeld. Uit het onderzoek door CZW/JA blijkt dat er geen feiten kunnen worden vastgesteld die een bevestigend antwoord rechtvaardigen. Daarbij moet worden aangetekend dat

40 tot 45 jaar later lang niet alles meer kan worden onderzocht. Schriftelijke stukken blijken nauwelijks nog terug te vinden en de weinige getuigen die nog kunnen worden gevonden kunnen geen informatie geven.
Wat wel kan worden gevonden (stukken bij de AIVD, een oproep voor een getuigenverhoor, de schriftelijke verklaring van de rechercheur die bij die gesprekken aanwezig zou zijn geweest) levert geen steun op voor de stelling dat er circa 30 gesprekken tussen de BVD en de politie met Veerman hebben plaatsgevonden en dat hij is geïntimideerd en/of onder druk gezet. Daarbij past de kanttekening dat ook een beperkter aantal gesprekken door Veerman als intimiderend kan zijn ervaren. Datzelfde geldt voor een verhoor als getuige door een rechter-commissaris, waarvan (door het ontbreken van een verslag en de verklaring van de advocaat van de toenmalige advocaat van de werkgever) de inhoud en het karakter niet kan worden vastgesteld. Het kan op zichzelf geen verwondering wekken dat Veerman als getuige in de zaak tegen Abdul Khan is gehoord. De benadeling van Veerman wordt doorgaans in één adem genoemd met de zaak Khan. Er is verontwaardiging over spionage door Khan en over het verkrijgen van technologische kennis over ultracentrifuge en daardoor over atoomwapens door Pakistan en via Pakistan door Noord-Korea en Iran, waarbij de Nederlandse overheid nalatigheid wordt verweten, en daarom (of in ieder geval in één adem genoemd) lijkt Veerman genoegdoening te moeten worden gegeven. Maar uit de atoomspionage vloeit niet logischerwijs benadeling van Veerman voort.

Dat we nu moeten constateren dat 40 tot 45 jaar later veel niet meer is te onderzoeken is te betreuren, maar is er ook aan te wijten dat Veerman begin jaren 80 wel een klacht bij de Nationale Ombudsman heeft ingediend tegen de vermeende rol van de BVD bij zijn ontslag, maar geen klacht over andere overheidsgedragingen. Daarover is hij zich pas veel later gaan beklagen op een niet altijd consistente wijze. In het gesprek dat CZW/JA met Veerman in oktober 2020 heeft gevoerd is hem gevraagd waarom hij in de jaren 80 niet ook heeft geklaagd over andere overheidsgedragingen. Daarop kwam van zijn advocate de verklaring dat dat een hele stap zou zijn geweest voor iemand die zich al geïntimideerd voelde. Inmiddels is gebleken dat Veerman in de jaren 80 bij de klacht bij de Nationale Ombudsman al werd bijgestaan door een advocaat, persoonlijke lev .[16] Ook de advocaat van Veerman zag destijds kennelijk geen reden om over het optreden van overheidsorganisaties te klagen. Mogelijkerwijs is Veerman zich in de loop der jaren met terugwerkende kracht steeds meer onder druk gezet, geïntimideerd en benadeeld gaan voelen dan hij in de jaren 80 deed. Dat is uiteraard niet met zekerheid te zeggen. Feit is wel dat de herinneringen van Veerman niet accuraat en consistent zijn. Enkele citaten uit het boek *Splijtstof:*

- "Zoals wel vaker in slepende kwesties die diep in het materiële en emotionele leven van de betrokkene ingrijpen, kwam er, zeker naarmate de jaren vorderden, ruis in Veermans getuigenissen: BVD, justitie, politie: zie het onder druk allemaal maar uit elkaar te houden". "En als je je belevenissen voor de honderdste keer aan een krant, televisieprogramma of filmploeg vertelt, gaan details afwijken of sluipen er ongerijmdheden in de weergave. In het vuur van het betoog gaf Veerman afwijkende, soms opgeklopte versies ten beste. Zoals Italiaanse spijkermatten op de autostrada, hoogzomer, midden op de dag, urenlang, over de volle breedte van de weg" (p. 11).
- "Ook zijn zoon Paul Veerman bevestigt dat zijn vader soms stevig kon overdrijven. "De ene keer verlaat hij de Bijlmerbajes na het verhoor in triomf nadat hij zijn tegenspelers van katoen heeft gegeven en een hoge onkostenvergoeding heeft versierd, in een ander weergave hebben ze hem twee dagen lang met hun twaalven op zijn kop gezeten."

[16] *Splijtstof* (p. 145).

De auteur ondersteunt datgene wat hij als de kern van het verhaal van Veerman ziet: "de beschuldiging van spionage van Khan waren niet welkom en een oplettend individu dat niet wegkeek, maar zijn burgerplicht dacht te doen en van geen ophouden wilde weten is niet tegemoetgekomen, maar vermalen en vermorzeld in de starre mechanismen van een krampachtig staatsapparaat. Dat Nederland Abdul Khan had kunnen tegenhouden door Veerman serieus te nemen, vindt hij echter discutabel. "Betere intelligence van de BVD had daar wel toe kunnen leiden".

Noch in het boek, noch in ons onderzoek zijn aanwijzingen gevonden voor de stelling van de auteur dat Veerman is "vermalen en vermorzeld in de starre mechanismen van een krampachtig staatsapparaat". Het Huis voor Klokkenluiders heeft vastgesteld dat Veerman is benadeeld door zijn ontslag, maar er zijn geen aanwijzingen gevonden dat de overheid een rol heeft gespeeld in die benadeling.

Conclusie

De conclusie moet zijn dat er geen overheidsgedragingen kunnen worden vastgesteld die Veerman hebben benadeeld. Op die grond is er derhalve geen juridische grondslag voor een financiële genoegdoening. Niet te herleiden is dat Veerman is benadeeld door de overheid. Desalniettemin bestond bij Veerman het gevoelen te zijn geïntimideerd, onder druk gezet en benadeeld en behoefte aan erkenning voor zijn rol als klokkenluider. De erkenning voor zijn rol als klokkenluider heeft hij gekregen met het oordeel van het Huis voor Klokkenluiders, Zowel in de brief aan de Kamer als in de brief aan Veerman voor de afhandeling van zijn klacht is opgenomen dat het zeer te betreuren is dat Veerman zich geïntimideerd en onder druk gezet heeft gevoeld, terwijl hij slechts zijn vermoedens van een misstand wilde delen en dat het als oplettende werknemer wijzen op een ervaren misstand prijzenswaardig is. In beide brieven erkent u de burgerplicht die Veerman heeft vervuld. Ook wordt benadrukt dat Veerman benadeling heeft ervaren door zijn ontslag waar hem waardering had moeten toekomen. Het is tragisch dat dit zijn leven zo heeft getekend en dat erkenning als klokkenluider en eerherstel daarvoor zo lang op zich heeft laten wachten.

Politieke context
Van Raak (SP) heeft de zaak altijd hoog opgenomen. Hij zit inmiddels niet meer in de Tweede Kamer. In de fractie van de SP heeft Leijten het onderwerp klokkenluiders van hem overgenomen.

Op 30 september 2021 heeft in de Tweede Kamer een rondetafelgesprek plaatsgevonden met deskundigen over de implementatie van de EU-klokkenluidersregeling. Daarbij zijn ook de kinderen van Veerman uitgenodigd. Zoon Paul Veerman heeft in zijn bijdrage onder andere het volgende naar voren gebracht: "Onze vader wilde erkenning en eerherstel van de overheid. Maar verdwenen dossiers, tegenwerking en zwartgelakte dossiers van de AIVD maken dit bijzonder lastig… Zoals gezegd, wij blijven strijden voor eerherstel en erkenning vanuit de Nederlandse Staat. Openheid in het dossier van onze vader en een bosje bloemen is het toch het minst wat wij mogen verwachten van een verantwoordelijke overheid?"

Financiële/juridische overwegingen
Het is waarschijnlijk dat de nabestaanden van Veerman hun klacht voortzetten bij de CTIVD.

Krachtenveld
Transparancy International, een NGO die als taak heeft wereldwijd corruptie te bestrijden, heeft zich achter Veerman opgesteld.
Op 9 november 2020 heeft de directeur van Transparency International (Lousewies van der Laan) u een brief gestuurd over de erkenning van de heer Veerman als klokkenluider. In die brief werd opgemerkt dat Veerman noch van zijn voormalige werkgever, noch van de overheid excuses, tegemoetkoming, erkenning of schadevergoeding heeft mogen ontvangen. U heeft destijds geantwoord dat het gesprek en het onderzoek nog liep en daarom geen verdere mededelingen konden worden gedaan.

In het boek *Splijtstof* van Dirk van Delft wordt ook het gesprek beschreven dat Veerman samen met zijn advocate met CZW/JA heeft gevoerd (pagina 203-204): "Dat gesprek kwam er op 29 oktober 2020 op het ministerie van BZK, in afwezigheid van Ollongren. Frits en Anja kregen te maken met drie leden van de Afdeling Juridisch Adviseur van de directie Wetgeving. Voorzitter persoonlijke levenssfeer trapte af met een opsomming van wat allemaal niet aan de orde zou komen. [...] Naarmate het gesprek vorderde werd pijnlijk duidelijk dat de drie juristen van Binnenlandse Zaken er alleen maar zaten om het straatje van Ollongren schoon te vegen. Veerman had nadeel ondervonden van zijn werkgever, niet van de overheid. Waarom had Veerman niet veel vaker over de overheid geklaagd? Ook het minste begrip voor Frits Veermans verlangen naar eerherstel en genoegdoening was voor het drietal ministeriële tegenstanders te veel gevraagd. Catenaccio - dat was hun opdracht." Hoewel deze weergave een heel andere is dan het gevoel dat Veerman en zijn advocate na het gesprek zelf uitspraken (ze waren blij te zijn gehoord, alles te hebben kunnen zeggen en dat er naar ze was geluisterd) kan de passage in het boek uiteraard in de media en de politieke arena terugkomen.

Strategie
-

Uitvoering
We stellen voor dat we kort voor de verzending van de brief aan de Kamer en de brief waarmee de klacht wordt afgedaan telefonisch contact opnemen met de advocate van de familie Veerman om de brieven aan te kondigen onder weergave van de belangrijkste conclusie, zodat de boodschap niet koud op de deurmat valt.

Communicatie
Op maandag 8 november jl. waren bij de talkshow *M* de kinderen van Veerman te gast, Lousewies van der Laan (de directeur van Transparency International), Renske Leijten en klokkenluider van de bouwfraude persoonlijke levens. Lousewies van der Laan zei onder meer dat de BVD Veerman heeft geïntimideerd, dus het minste dat de minister van BZK volgens Van der Laan kan doen is excuses aanbieden en een bloemetje. Talkshow-host Van der Linden reageerde daarop dat de erkenning er ook nog niet is. De zoon van Veerman antwoordde bevestigend op de vraag van Van der Linden of erkenning niet fijn zou zijn.

Ontwikkelingen hiervoor
-

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
In de Kamerbrief is opgenomen dat de minister voornemens is het feitenrelaas in deze beslisnota en de beslissing op de klacht actief openbaar te maken. Gelet op de gegevens die betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer wordt eerst een zienswijze aan betrokkenen gevraagd voordat tot openbaarmaking wordt overgegaan. Bijzondere persoonsgegevens (waaronder persoonsgegevens inzake politieke opvattingen) mogen op grond van artikel 9 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) niet openbaar worden gemaakt.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Brief aan de Kamer	
2	Beslissing op de klacht	